

فصلنامه روستا و توسعه، سال ۲۰، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۶، صفحات ۱۳۵-۱۵۸

تأثیر فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات بر تغییر سبک زندگی زنان روستایی: مطالعه موردی روستای قرن آباد شهرستان گرگان

منیره روحی*

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۲/۷ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۳/۶

چکیده

هدف تحقیق حاضر بررسی تأثیر فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات (آی سی تی) بر سبک زندگی زنان روستای قرن آباد از توابع شهرستان گرگان در استان گلستان بود. جامعه آماری تحقیق، به صورت تمام شماری، کلیه زنان کاربر اینترنت در این روستا (۱۶۰ نفر) را دربرمی گرفت. تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون t تک‌نمونه‌ای و آزمون رتبه‌بندی فریدمن انجام پذیرفت. نتایج مطالعه نشان داد که فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات ایجادشده (تلفن همراه و اینترنت) در روستای قرن آباد تأثیری معنی‌دار بر تغییر سبک زندگی زنان روستا دارد و از بین مؤلفه‌های مورد نظر برای سبک زندگی، بیشترین تأثیرپذیری به الگوی بهداشتی (رعایت بهداشت فردی، بهداشت مواد غذایی، و کنترل سلامت) و کمترین تأثیرپذیری به الگوی سکونت (تمایل به مهاجرت) بازمی‌گردد. همچنین، نتایج تحقیق حاکی از آن بود که استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی تأثیری بر الگوی رفتارهای مذهبی، معاشرت، سکونت و مدیریت منزل نداشته است.

کلیدواژه‌ها: فناوری اطلاعات و ارتباطات (آی سی تی)، سبک زندگی، زنان روستایی، قرن آباد (روستا)، گرگان (شهرستان).

* دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی، گرایش مدیریت دانش، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال (monirehroohi@yahoo.com).

مقدمه

پس از دو انقلاب کشاورزی و صنعتی در تاریخ زندگی بشر، در هزاره سوم، شاهد سومین انقلاب و ظهور پدیده‌ای شگفت‌انگیز به نام اطلاعات هستیم. در عصر حاضر، که عصر اطلاعات و انقلاب اطلاعاتی نام گرفته، دانش و اطلاعات از جمله نیازهای انسان در فعالیت‌های اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی است. حرکت در عرصه ملی و جهانی نیازمند علوم جدید، روش‌های توسعه‌یافته و تجهیز به فناوری‌های نوین برای تبادل، انتقال و به اشتراک‌گذاری اطلاعات و دانش است. امروزه، دسترسی به اطلاعات و برخورداری از امکانات و تجهیزات لازم و پیشرفته مهم‌ترین و اصلی‌ترین ملاک و معیار تقسیم‌بندی جوامع بر حسب میزان توسعه‌یافتگی به‌شمار می‌روند و در همین راستا، مباحثی جدید در عرصه علم و دانش همچون شکاف اطلاعاتی، تجهیزات دیجیتالی، جوامع اطلاعاتی، و سواد اطلاعاتی مطرح شده است، زمانی معیار تمایز و فاصله بین جوامع بشری پول، طلا، ثروت، زمین و قدرت در حاکمیت بود، ولی امروزه این ملاک و معیار چیزی نیست جز دانش، علم و آگاهی و اطلاعات و نحوه مدیریت و امکانات دسترسی به اطلاعات؛ به تعبیری دیگر، جوامعی قدرتمندتر، ثروتمندتر و حاکم‌ترند که تولیدکننده، توزیع‌کننده و کنترل‌کننده اطلاعات در حوزه‌های مختلف علمی و غیرعلمی بوده و از طرفی، دسترسی گسترده‌تر و به موقع به اطلاعات و فناوری‌های آن داشته باشند و بتوانند از طریق تبادل اطلاعات و اطلاع‌رسانی سریع بر زندگی انسان‌ها استیلا یافته و بر این جهان وسیع به‌مثابه یک دهکده کوچک جهانی حکومت کنند (۱۹).

یکی از تقسیمات متعدد جوامع بشری تقسیم‌بندی جامعه به شهری و روستایی است که هر کدام شرایط، مشخصات و ویژگی خاص خود را دارد. در یک مقایسه نسبی میان اعضای جوامع «شهری» و «روستایی و عشایری»، شهرنشینان معمولاً با استفاده از امکانات آموزشی و منابع اطلاعاتی قابل دسترس، از مواهب آموزشی و پرورشی بیشتری برخوردارند، در حالی که دسترسی روستاییان بدین امکانات و منابع کمتر است؛ همچنین، در بین زنان و مردان، معمولاً زنان روستایی باز هم به میزان بسیار کمتری از

مواهب برنامه‌های آموزشی و پرورشی در کل جامعه برخوردار بوده‌اند و از این‌رو، زنان روستایی و عشایری را می‌توان به لحاظ دسترسی به منابع اطلاعاتی و امکانات آموزشی، محروم‌ترین اقشار جامعه قلمداد کرد (۱۱).

از آنجا که زنان روستایی از جایگاهی خاص و حیاتی در زندگی اجتماعی برخوردارند، غفلت و بی‌توجهی بدین قشر عظیم می‌تواند نتایج مخربی در عرصه‌های گوناگون اجتماعی داشته باشد. این بی‌توجهی می‌تواند یکی از اساسی‌ترین دلایل بروز معضلات و مشکلاتی همچون مهاجرت‌های بی‌رویه از روستا به شهر، گسترش غیرمنطقی شهرها، افزایش آسیب‌های اجتماعی و بزهکاری‌ها در هر دو جامعه روستایی و شهری، تخیله و تخریب روستاهای مولد و تأثیرگذار در توسعه اقتصادی کشور و هزاران مشکل دیگر در لایه‌های مختلف جوامع انسانی باشد. برای رشد و توسعه و تکامل جوامع روستایی کشور، توجه به زنان روستایی و جلب مشارکت اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی آنها بر اساس علم و دانش و آگاهی امری بدیهی و لازم است. همچنین، به دلیل ورود و گسترش استفاده از انواع فناوری اطلاعات و ارتباطات (آی‌سی‌تی)^(۱) در روستاها، پژوهش در خصوص نقش و تأثیر این فناوری‌ها در تعیین و تغییر سبک زندگی زنان روستایی نه تنها دارای اهمیت خاص بلکه کاملاً ضروری است و می‌تواند تصمیم‌گیران و تصمیم‌سازان جامعه را در سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی یاری دهد و این فرایند را تسهیل کند. با توجه به چشم‌انداز گسترش فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات (اینترنت و تلفن همراه) در روستاها، انجام پژوهش در این زمینه از اهمیت زیادی برخوردار است.

با توجه به اهمیت موضوع، پژوهش‌های گوناگون در داخل و خارج از کشور در این خصوص صورت گرفته که بیشتر در حوزه‌هایی مانند توانمندسازی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی زنان، مهاجرت، مسائل بهداشتی و پزشکی و اشتغال بوده است. در ادامه، به برخی از این مطالعات اشاره می‌شود.

گل‌محمدی و همکاران (۹)، در پژوهش خود با عنوان «فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) در اشتغال‌زایی و بهره‌وری زنان (با تأکید بر زنان روستایی)»، بدین

نتیجه رسیدند که فناوری آی سی تی به عنوان یک عنصر کلیدی در نوآوری اجتماعی و اقتصادی مورد شناسایی قرار گرفته و بازار آی سی تی فرصت‌های شغلی خوبی را ارائه و فراهم کرده است، اما سهم زنان در این قسمت هنوز پایین‌تر از حد متوسط بوده و ایجاد فضاهای مخصوص زنان در ارتباط با آی سی تی بسیار مهم است. در ارتباط با آموزش و بازار کار و از آن جمله شروع و راه‌اندازی رشته‌های کارآموزی مختص زنان و ایجاد فضاهای فرهنگی مناسب، چالش‌های بسیاری در زمینه رابطه زنان و آی سی تی وجود دارد.

مقدس و همکاران (۳۰)، در پژوهشی با عنوان «تأثیر فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی بر سبک زندگی، مطالعه موردی: افراد مهاجر و بومی طایفه دهدار فارس»، با بررسی چگونگی ورود فرایند نوسازی به‌ویژه فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی به طایفه مورد مطالعه، به ارزیابی نحوه تأثیر این فناوری‌ها بر سبک زندگی افراد پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد که هرچه میزان استفاده از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات بیشتر شود، سبک زندگی پیشرفته‌تر می‌شود.

فرجی سبکبار و همکاران (۸)، با بررسی سازوکار تأثیر اطلاعات بر توانمندی زنان روستایی بر مبنای مدل DEA در روستای قرن‌آباد، ضمن تأیید نظریه شکاف دیجیتالی، تأثیرات مثبت فناوری نوین اطلاعاتی و ارتباطی را بر توانمندسازی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و روانی و افزایش کارایی زنان روستایی نشان دادند.

خواجه شاهکویی (۲۲)، در پژوهشی با عنوان «تحلیل نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات بر کیفیت زندگی روستاییان، مطالعه موردی: روستاهای قرن‌آباد و اصفهان کلاته، شهر گرگان»، بدین نتیجه رسید که بین میزان استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و ارتقای شاخص‌های اجتماعی کیفیت زندگی در قلمرو اجتماعی رابطه معنی‌دار وجود دارد؛ همچنین، ارتقای شاخص‌های اقتصادی در روستا در گرو استفاده از مراکز آی سی تی است که موجب افزایش فرصت‌های شغلی، بازاریابی محصولات دامی، کشاورزی و ایجاد زمینه‌های تشکیل تعاونی‌های تولیدی روستایی می‌شود. افزون بر این، مقایسه روستای دارای مرکز آی سی تی با روستای فاقد آن نشان داد که

وضعیت اقتصادی بهتر و میزان رضایت‌مندی بیشتری در روستای دارای مرکز آی سی تی وجود دارد. مقایسه شاخص‌های کیفیت زندگی در دو روستای مورد مطالعه نیز حاکی از وجود تفاوت معنی‌دار میان رضایت‌مندی روستاییان در روستای دارای مرکز آی سی تی و روستای فاقد آن بود.

فرهادی و ابراهیمی (۶)، در بررسی نقش دفاتر آی سی تی روستایی در توسعه اجتماعی زنان روستایی شهرستان شهرضا، بدین نتیجه رسیدند که بیشترین تأثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر توسعه اجتماعی زنان روستایی به ترتیب اولویت در چهار بعد آگاهی و مشارکت اجتماعی زنان روستایی، بهبود کیفیت خدمات ارائه‌شده در روستا، برقراری عدالت اجتماعی، و رضایت زنان روستایی از موقعیت و شرایط خود بوده و همچنین، رابطه توسعه اجتماعی زنان روستایی با مراجعه به دفاتر، آگاهی از خدمات دفاتر آی سی تی و درصد استقلال مالی آنها مثبت و معنی‌دار است.

سورش (۳۴) به بررسی تأثیر فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات بر توانمندسازی زنان روستایی در هند پرداخت. بر اساس یافته‌های این تحقیق، در حال حاضر، کانون‌های تمرکز فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات عبارت‌اند از دولت الکترونیک، یادگیری الکترونیک، آموزش و پرورش الکترونیک، بازاریابی الکترونیک و توسعه آی سی تی در برون‌سپاری فرایند کسب‌وکار، برون‌سپاری فرایند دانش و تأثیر آنها بر توانمندسازی زنان در هند.

حسین و اسلام (۱۴)، در مطالعه خود در زمینه نیازهای اطلاعاتی زنان روستایی در سه روستای بنگلادش، نتیجه گرفتند که موضوع اصلی جامعه اطلاعاتی توانمندسازی مردم در دسترسی و استفاده از اطلاعات است و با برنامه‌ریزی‌های صحیح، می‌توان زمینه رشد و پیشرفت آنان در فعالیت‌های توسعه‌ای را فراهم آورد. علاوه بر مراکز آی سی تی روستایی، که می‌تواند ارائه‌دهنده خدمات اطلاعاتی در حوزه‌های مهم دامداری، کشاورزی، بهداشتی، آموزشی و مانند آن باشد، کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی هم می‌توانند نیازهای زنان روستایی را برآورده سازند.

لایزو (۲۸) به بررسی وضعیت زنان روستایی بنگلادش در استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطاتی ارائه شده توسط مؤسسات غیردولتی و نقش آی سی تی روستایی در توانمندسازی زنان روستایی پرداخته و ابزارهای فناوری اطلاعاتی و ارتباطی مورد مطالعه در این پژوهش شامل تلفن همراه، کیوسک‌های تلفن، تلویزیون، رادیو، اینترنت یا رایانه بوده است. بر اساس نتایج این تحقیق، زنان روستایی بنگلادش در دسترسی به منابع و اطلاعات عمومی در حوزه‌های بهداشتی، آموزش و پرورش و قوانین مربوط به حقوق بشر از لحاظ اجتماعی- فرهنگی با محدودیت‌هایی مواجه‌اند؛ همچنین، به نظر می‌رسد که زنان از تبعیض شدید ناشی از عدم دسترسی به اطلاعات رنج می‌برند. البته با توجه به توان و شرایط زنان، با بهره‌گیری از آی سی تی، آنها را در دسترسی به دانش و نیازهای اطلاعاتی مساعدت کرد. بسیاری از زنان مورد مطالعه نیز متوجه شدند که تلفن همراه یک بخش جدایی‌ناپذیر زندگی برای برقراری ارتباط و به اشتراک‌گذاری اطلاعات اجتماعی در موارد اضطراری است، که البته به‌گونه‌ای مؤثر و مناسب از آن استفاده نمی‌شود. یکی از مشکلات زنان در استفاده از این فناوری‌ها زبان خارجی بود که به همین دلیل، تمایلی به استفاده از آنها نداشتند.

با توجه به تحقیقات انجام‌شده، می‌توان گفت که استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی موجب تغییر سبک زندگی زنان از سنتی به مدرن می‌شود، که جلوه‌هایی از آن عبارت‌اند از: توانمندسازی زنان روستایی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، روانی و افزایش کارآیی، ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب برای زنان روستایی، بازاریابی بهتر محصولات دامی و کشاورزی، زمینه‌سازی برای تشکیل تعاونی‌های تولیدی روستایی، بهبود وضعیت اقتصادی و در نتیجه، رضایت‌مندی بیشتر، افزایش آگاهی، مشارکت اجتماعی، بهبود کیفیت خدمات ارائه‌شده، برقراری عدالت اجتماعی، ایجاد فرصت‌هایی در راستای رفع نابرابری‌های جنسیتی، افزایش استقلال مالی، کارآفرینی، توسعه و مدیریت اجتماعی زنان در مناطق روستایی، کسب مهارت‌های اطلاع‌یابی، کسب علم و دانش و تحصیل از راه دور، برخورداری از سواد اطلاعاتی، کسب مهارت‌های ایجاد ارتباط با محیط‌های شهری و حتی کشوری در محیط مجازی و اینترنتی، اشتغال از راه دور، کسب اطلاعات در راستای افزایش کیفیت مدیریت شخصی، فردی و خانوادگی و

نیز ارتباطات اجتماعی، کسب مهارت‌های فنی، حرفه‌ای، هنری، خانه و خانه‌داری، و آگاهی از مسائل بهداشتی.

هدف اصلی پژوهش حاضر نیز بررسی تأثیر استفاده از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات (اینترنت و تلفن همراه) در تغییر سبک زندگی زنان روستایی با در نظر گرفتن میزان رضایت‌مندی آنها از آی سی تی مستقر در روستای خودشان بوده است. بر این اساس، تحقیق حاضر به دنبال پاسخ‌گویی به پرسش‌های زیر است:

- ۱- آیا اطلاعات و استفاده از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات (اینترنت و تلفن همراه) در تغییر سبک زندگی زنان روستای قرن‌آباد تأثیرگذار بوده است؟
- ۲- اطلاعات و فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات (اینترنت و تلفن همراه) در تغییر سبک زندگی زنان روستای قرن‌آباد منشأ چه تحولاتی در زندگی فردی و اجتماعی آنها بوده است؟

مبانی نظری

فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات

فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات (آی سی تی) شامل مجموعه‌ای گوناگون از ابزارهای فناوری و منابع برای ایجاد، نشر، ذخیره و مدیریت داده‌ها و اطلاعات است. سودمندی رسانه‌های سنتی آی سی تی مثل تلویزیون، رادیو و تلفن در توسعه مناطق حاشیه‌ای اثبات شده است. رایانه، اینترنت، و ارتباطات بی‌سیم در کنار نرم‌افزارهایی نیرومند برای پردازش و ادغام متن، صدا و تصویر در رسانه‌های الکترونیک فناوری‌های نوین را تشکیل می‌دهند. گسترش شبکه جهانی اینترنت و گوشی‌های تلفن همراه جریان بی‌سابقه‌ای از ارتباطات جهانی تولید کننده و گسترش‌دهنده تفکر و سرمایه را ایجاد می‌کند (۳۴). به دیگر سخن، فناوری اطلاعات و ارتباطات فنونی است که با بهره‌گیری از آن، عناصر اطلاعات یا داده‌های خام و فاقد معانی و مفهوم قابل درک در فرایند تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند و پس از آنکه دارای معانی قابل درک شده و به اطلاعات تبدیل شدند، امکان انتقال آنها توسط سیستم‌های الکترونیکی به مبادی مصرف فراهم خواهد شد (۴).

فناوری اطلاعات و ارتباطات، به صورت گسترده، می تواند به فناوری‌هایی اطلاق و تعبیر شود که ارتباطات را تسهیل می کنند (آس سی تی) و فراهم آوری و انتقال اطلاعات را به وسیله وسایل الکترونیکی انجام می دهند. این تعریف دامنه‌ای کاملاً گسترده را شامل می شود (از رادیو و تلویزیون گرفته تا تلفن ثابت و سیار، رایانه و اینترنت) (۱۹). در پژوهش حاضر، از میان مجموع ابزارهای فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی، اطلاع‌رسانی و اطلاع‌یابی در دسترس زنان و دختران روستای قرن‌آباد، شاخصه‌های اینترنت، تلفن همراه و شبکه‌های اجتماعی مجازی در فضای اینترنتی مورد بررسی قرار گرفته است.

سبک زندگی

یکی از راه‌هایی که می توان به درک بهتری از مفهوم سبک زندگی رسید، بررسی نظرات و دیدگاه‌های صاحب‌نظران و دانشمندان حوزه علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی در تعریف سبک زندگی و عناصر و مؤلفه‌های آن است. در این حوزه، منظور از مؤلفه، اموری است که مصداق عینی سبک زندگی محسوب می شوند. در اینجا، به برخی از مؤلفه‌های مورد نظر این صاحب‌نظران اشاره می شود:

مهدوی کنی: «سبک زندگی عبارت است از الگوی زندگی فردی که در فعالیت‌ها، دلبستگی‌ها و افکار شخصی، خود را نشان می دهد.

خوشنویس: در بعد اشتغال، سبک کاری فرد بخشی از سبک زندگی اوست و در بعد اجتماعی، چگونگی برقراری ارتباط با دیگران بخشی از زندگی فرد است. ولی امروزه، سبک زندگی به مجموعه‌ای از رفتارهای افراد اطلاق می شود؛ و با توجه به ارتباط تنگاتنگ سبک زندگی با ارزش‌ها و نگرش‌ها، حیطه بررسی شامل آرزوها و نگرش‌ها هم شده است. سبک زندگی وابسته به انتخاب و انتخاب وابسته به اطلاعات است. اطلاعات محصول فرایند ارتباطات است. ارتباط می تواند میان افراد و یا رسانه‌ها باشد. رسانه‌ها در زمینه اینکه فرد در حوزه‌های متفاوت چه گزینه‌هایی دارد و چه انتخاب‌هایی می تواند داشته باشد، اطلاعات می دهند.

چاپین واسول: سبک زندگی شامل محل سکونت، نوع خانه و وسایل اتاق نشیمن و سایر جلوه‌های عینی و منزلت افراد است.

آدلر: سبک زندگی عبارت است از رفتار، افکار و احساسات فرد و حرکت او به سوی هدف.

گردون: سبک زندگی شامل الگوهای مصرف، نوع لباس، نحوه صحبت کردن، نگرش‌ها و الگوهای مربوط به نقاط تمرکز و علاقه‌مندی در امور فرهنگی مانند امور جنسی، عقلانیت، خانواده، میهن‌پرستی، آموزش، هنرها، ورزش‌ها و دین است.

پارسونز: (با توجه به جنبه‌هایی که ناشی از فناوری پیشرفته زمان او بود) خودرو خانوادگی، یخچال، ماشین لباسشویی و تلویزیون مؤلفه‌های سبک زندگی به‌شمار می‌روند.

وارنر: مؤلفه‌های سبک زندگی عبارت‌اند از نحوه گذران اوقات فراغت (تفریحات و سلیقه‌های ورزشی)، تفاوت‌های دینی، ارزش‌های سیاسی، الگوهای زندگی خانوادگی، روابط زناشویی و شیوه‌های تربیت کودک.

راجر برون: عادات نوشیدن و خوردن سالاد، انتخاب کلمات، طرز پوشش و عادات نشست، شیوه‌های تربیت کودک، رفتارهای جنسی، بهداشتی، مذهبی و سیاسی، و میزان عصبی یا روانی بودن از جمله مؤلفه‌های سبک زندگی محسوب می‌شوند.

بورديو: سبک زندگی مجموعه‌ای از فعالیت‌های نظام‌مند است که از ذوق و سلیقه فرد ناشی می‌شود و بیشتر جنبه عینی و خارجی دارد و در عین حال، به‌صورت نمادین به فرد هویت می‌بخشد و میان اقشار گوناگون اجتماع تمایز ایجاد می‌کند. بنا به تعریفی مفصل‌تر، مؤلفه‌های سبک زندگی عبارت‌اند از: دارایی‌ها (کالاها، تجملی یا فرهنگی مانند خانه، ویلا، قایق تفریحی، ماشین، اثاثیه، نقاشی‌ها، کتاب‌ها، نوشیدنی‌ها، سیگارها، عطرها و لباس‌ها)، فعالیت‌های متمایزکننده (مانند ورزش‌ها، بازی‌ها، تفریحات، و سبک لباس پوشیدن)، رسیدگی به ظاهر خود، نحوه استفاده از زبان، و بودجه‌بندی؛ به‌دیگر سخن، سبک زندگی شامل اعمال طبقه‌بندی‌شده و طبقه‌بندی‌کننده فرد در عرصه‌هایی چون تقسیم ساعات شبانه‌روز، نوع تفریحات و ورزش، شیوه‌های معاشرت، آداب

سخن گفتن، راه رفتن، اثاثیه و خانه، نوع پوشش و نوع خوراک بوده و در واقع، عینیت یافته و تجسم یافته ترجیحات افراد است.

آنتونی گیدنز: سبک زندگی کردارهایی است که به جریان عادی زندگی روزمره تبدیل شده‌اند، جریان‌هایی که در لباس پوشیدن، غذا خوردن، شیوه‌های کنش و محیط دلخواه برای ملاقات کردن دیگران جلوه می‌کنند؛ چنین رفتارهایی بازتابی از هویت‌های شخصی، گروهی و اجتماعی است. در حقیقت، به اعتقاد وی، سبک زندگی به مجموعه‌ای نسبتاً هماهنگ از همه رفتارها و فعالیت‌های یک فرد معین در جریان زندگی روزمره اطلاق می‌شود (۳۱).

ون هوتن: اثاثیه، اشیاء هنری، انواع لباس پوشیدن، متون خواندنی، آلات موسیقی، سلیقه در غذا و مشروبات، روش پخت، نوع صحبت کردن در خانه، نوع گذران اوقات فراغت، بودجه‌بندی، روابط با فرزندان، ضوابط و روش‌های تربیت کودک، تراکم جمعیت ساکن در خانه و محل (که محدوده حریم‌های خصوصی و میزان سر و صدا و تعاملات را تعیین می‌کند)، و نوع و ویژگی‌های اشتغال (شامل اعضای خانواده، نوع لباس کار یا محل کار، فاصله محل کار تا خانه، میزان مأموریت، و زمان دوری از خانه) از مؤلفه‌های سبک زندگی به‌شمار می‌روند.

در لغت‌نامه رندم هاوس، سبک زندگی این‌گونه تعریف می‌شود: شیوه زندگی یا سبک زیستن که منعکس‌کننده گرایش‌ها و ارزش‌های یک فرد یا گروه است، عبارت است از عادات، نگرش‌ها، سلیقه‌ها، معیارهای اخلاقی، سطح اقتصادی و ... که با هم، طرز زندگی کردن فرد یا گروهی را می‌سازد.

به اعتقاد اندیشمندان عرصه اجتماعی، روان‌شناسی، اطلاعات و ارتباطات، عوامل متعددی بر شکل‌گیری و چگونگی سبک زندگی اعضای جامعه تأثیر می‌گذارند که هر کدام در موقعیت‌های گوناگون می‌تواند منجر به بروز و ظهور سبک‌های زندگی گوناگون در میان اقشار و گروه‌های متفاوت جامعه شود. بنابراین، از نظر صاحب‌نظران، مهم‌ترین عوامل مؤثر بر سبک زندگی فردی عبارت‌اند از: طبقه و عوامل اقتصادی؛

ارزش‌ها و تحول ارزشی؛ دسترسی به اطلاعات و دانش و آگاهی در امور روزمره زندگی و رفتارهای اجتماعی؛ تحصیلات؛ جنسیت؛ سن و دوره عمر؛ سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی.

به باور برخی اندیشمندان، «رفتار» تجلی ارزش‌ها و باورهای فرد است و سبک زندگی صرفاً رفتارهای عینی اعضای جامعه را دربرمی‌گیرد. همچنین، در جامعه ما، اعتقاد بر این است که ارزش‌ها و باورها بر تمامی شئون زندگی تأثیرگذار هستند و سنگ بنای فعالیت‌ها و عملکرد افراد محسوب می‌شوند (۳۱).

جدول ۱ نشان‌دهنده مؤلفه‌ها و شاخص‌های سبک زندگی بر اساس نظرات صاحب‌نظران حوزه جامعه‌شناسی و علوم اجتماعی است.

جدول ۱- مؤلفه‌ها و شاخص‌های سبک زندگی

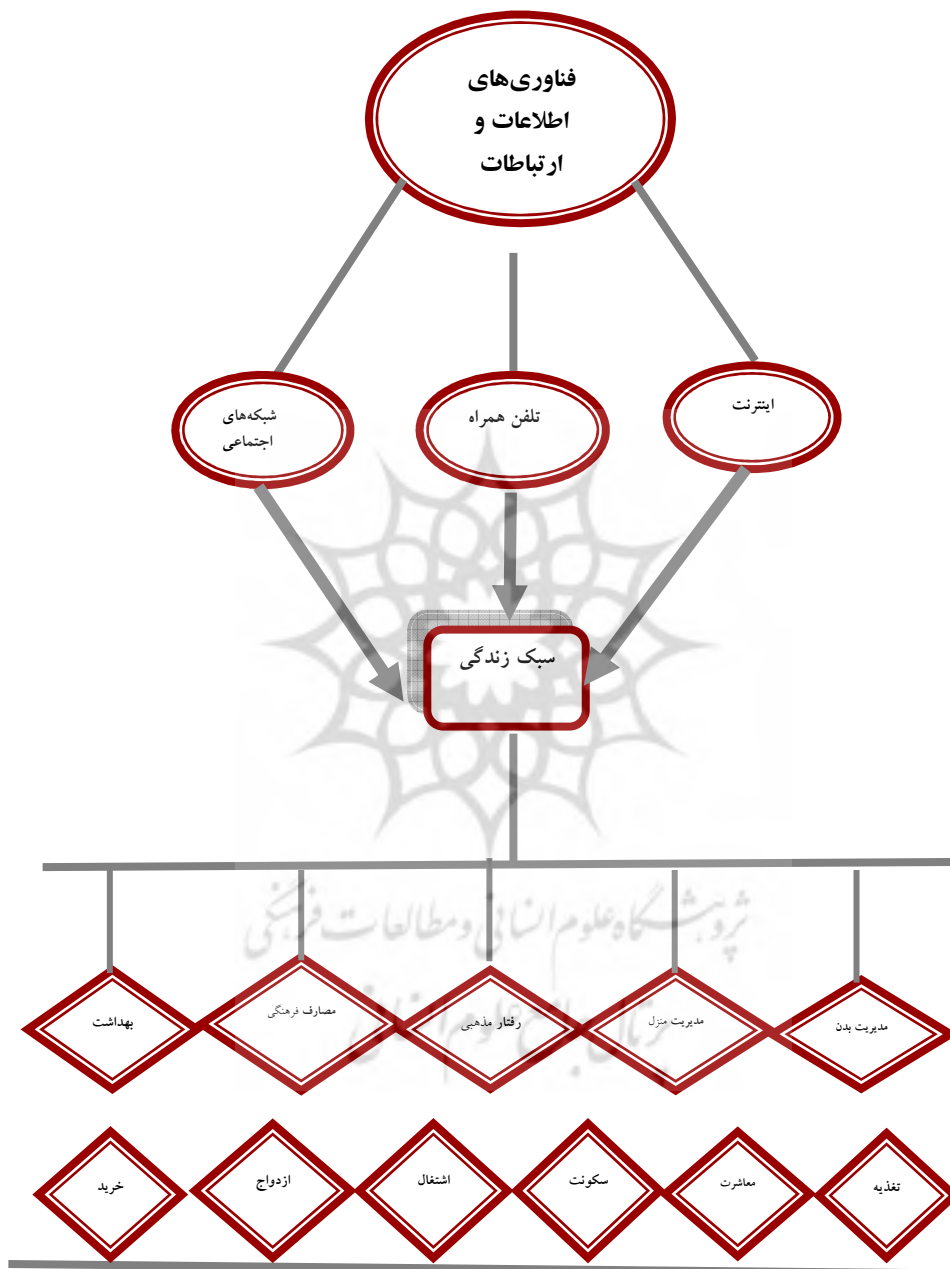
مؤلفه‌ها	شاخصه‌ها	صاحب‌نظران جامعه‌شناسی	مأخذ
مدیریت بدن	نحوه پوشش، نحوه آرایش، شیوه صحبت کردن، توجه به تناسب اندام	بوردیو، گیدنز، ون هوتن،	چاوشیان (۵) خواجه نوری (۲۳)
مدیریت منزل	دکوراسیون منزل، نحوه برخورد با فرزندان، شیوه همسررداری	بوردیو، گیدنز، ون هوتن، وارنر، برون	چاوشیان (۵) فاضلی (۷)، جلایی‌پور (۲۰)
الگوی تغذیه	شیوه آشپزی، نحوه پذیرایی، شیوه نگهداری مواد غذایی	گیدنز، بوردیو	چاوشیان (۵)
الگوی مصارف فرهنگی	علاقه به موسیقی‌های سبک جدید، دیدن فیلم‌های خارجی، علاقه به مطالعه کتاب‌های جدید، گذران اوقات فراغت	ون هوتن، وارنر، بوردیو، گردون، زیمل	فاضلی (۷) چاوشیان (۵)
الگوی معاشرت	نحوه ارتباط با فرزندان به سبک جدید، نحوه ارتباط با خانواده، میزان رفت‌وآمدهای خویشاوندی	وارنر، برون، ون هوتن، خوشنویس	خوشنویس (۲۷) چاوشیان (۵)
الگوی سکونت	میزان تمایل به مهاجرت و زندگی در شهر	چاپین‌واسول، گیدنز، بوردیو، ون هوتن	چاوشیان (۵) فاضلی (۷) رستمی (۳۳)
الگوی اشتغال	تمایل به کار خارج از منزل و یا اشتغال از راه دور	خوشنویس، ون هوتن، بوردیو، گیدنز	چاوشیان (۵) رستمی (۳۳)

مأخذ: یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر، با توجه به شرایط و ویژگی‌های منطقه مورد مطالعه، افزون بر شاخصه‌های ارائه‌شده در جدول ۱، متغیرهای دیگری نیز در الگوی مطالعه لحاظ شدند. به دیگر سخن، مؤلفه‌ها و شاخص‌های تحقیق حاضر عبارت‌اند از: الگوی بهداشتی (معماری جدید سرویس بهداشتی منزل، رعایت بهداشت فردی، رعایت بهداشت مواد غذایی، انجام معاینات پزشکی و کنترل سلامتی)، الگوی رفتار مذهبی (حساسیت نسبت به محرم و نامحرم، آزادی در روابط با جنس مخالف، انجام فرایض دینی، حضور در مراسم و مناسبات مذهبی)، الگوی خرید (خرید از طریق اینترنت، ملاک و معیارهای انتخاب در خرید)، و الگوی ازدواج (تغییر در معیارهای انتخاب همسر از معیارهای سنتی به مدرن). بنابراین، در راستای تبیین اهداف تحقیق، سبک زندگی زنان روستایی با شاخصه‌هایی بدین شرح مورد سنجش قرار گرفت: مدیریت بدن و توجه به خود؛ شیوه خانه‌داری و مدیریت منزل؛ انتخاب الگوی تغذیه؛ الگوهای بهداشتی و رعایت بهداشت فردی و خانوادگی؛ الگوی رفتارهای مذهبی؛ آداب معاشرت سنتی و مدرن؛ اشتغال و شغل‌یابی اینترنتی؛ نحوه سکونت و انتخاب محل آن؛ الگوی خرید؛ مصارف اقلام فرهنگی؛ الگوی ازدواج و ملاک و معیارهای انتخاب همسر. مدل مفهومی تحقیق حاضر در شکل ۱ آمده است.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و به لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها، میدانی و از لحاظ قابلیت تعمیم یافته‌ها، توصیفی زمینه‌یاب یا پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش دربرگیرنده تعداد ۱۶۰ نفر از زنان روستایی چهارده تا پنجاه ساله روستای قرن‌آباد (دختران و زنان روستایی «ادارای گوشی تلفن همراه» و یا «کاربر و استفاده‌کننده اینترنت») بوده است، که به صورت تمام‌شماری طی سال‌های ۹۴-۱۳۹۲ مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. تحلیل اطلاعات و آزمون فرضیات تحقیق با بهره‌گیری از آزمون t تک‌نمونه‌ای و همچنین، آزمون رتبه‌بندی فریدمن انجام شد. شایان یادآوری است که آزمون t برای محاسبه فاصله اطمینان و یا آزمون فرضیه تفاوت میانگین جامعه با میانگین نظری استفاده می‌شود (۱۲).

شکل ۱ - مدل مفهومی تحقیق

در مطالعه حاضر به منظور رتبه بندی میزان تأثیر دسترسی به اطلاعات و استقرار تجهیزات و فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در روستا بر مؤلفه‌های سبک زندگی از آزمون فریدمن استفاده شد.

آزمون فریدمن یکی از آزمون‌های غیر پارامتری است که در واقع معادل آزمون F در روش‌های پارامتری است. اما در اینجا بر خلاف آزمون F فرض توزیع نرمال و برابر بودن واریانس ضرورتی ندارد. آزمون فریدمن برای مقایسه سه گروه یا بیشتر از سه گروه همبسته مورد استفاده قرار می‌گیرد. بر اساس این آزمون اگر سطح معنی‌داری به دست آمده کمتر از ۰/۰۵ باشد آنگاه اولویت‌ها و رتبه‌های به دست آمده مورد تأیید خواهد بود (۱۷).

نتایج و بحث

بر اساس نتایج به دست آمده، بیشترین فراوانی زنان روستای قرن‌آباد مربوط به گروه سنی بیست تا سی سال و کمترین فراوانی مربوط به گروه سنی بیش از چهل سال و از نظر سطح تحصیلات نیز بیشترین فراوانی مربوط به افراد دارای تحصیلات دیپلم (۲۸/۶ درصد) و کمترین فراوانی مربوط به افراد دارای تحصیلات ابتدایی (۲/۱ درصد) بوده و البته حدود ۲۴/۳ درصد نیز دارای تحصیلات دانشگاهی بودند؛ همچنین، حدود نیمی از پاسخ‌گویان متأهل و نیمی دیگر مجرد بودند.

تأثیر استفاده از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات بر ابعاد مختلف سبک زندگی

بر اساس نتایج آزمون فرضیات تأثیر فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات بر ابعاد مختلف سبک زندگی زنان روستای قرن‌آباد (جدول ۲)، دسترسی به اطلاعات مورد نیاز و مورد علاقه زنان روستا از طریق اینترنت و استفاده از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات بر مؤلفه مدیریت بدن تأثیر معنی‌دار دارند. به دیگر سخن، دسترسی به اطلاعات مورد نیاز و مورد علاقه زنان بر شاخص‌های «نحوه لباس پوشیدن»، «نحوه آرایش»، «تغییر در نحوه صحبت و به‌کارگیری الفاظ خارجی»، و «توجه به تناسب اندام و کنترل تغذیه» تأثیر معنی‌دار داشته است. همچنین، در مورد مؤلفه الگوی خانه‌داری و مدیریت منزل،

نتایج بیانگر آن است که استفاده از اینترنت بر آن تأثیر معنی‌دار نداشته است. همچنین، نتایج حاکی از تأثیر معنی‌دار استفاده از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات بر الگوی تغذیه زنان روستاست. بر این اساس، می‌توان نتیجه گرفت که استفاده از این فناوری‌ها بر «شیوه آشپزی»، «نوع غذا و نوشیدنی‌های مورد استفاده»، «نحوه پذیرایی داخل منزل» و «شیوه نگهداری از مواد غذایی در منزل» تأثیر معنی‌دار دارد. یافته‌های تحقیق گویای تأثیر معنی‌دار استفاده از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات بر الگوی بهداشتی زنان منطقه مورد مطالعه است؛ بنابراین، استفاده از این فناوری‌ها بر «شکل معماری جدید سرویس بهداشتی منزل»، «رعایت بهداشت فردی»، «انجام معاینات پزشکی و کنترل سلامت» و «رعایت بهداشت مواد غذایی» مؤثر است.

همچنین، مطابق نتایج، الگوی رفتارهای مذهبی زنان روستای قرن‌آباد از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات تأثیر نپذیرفته است. به دیگر سخن، استفاده از این فناوری‌ها توسط زنان این روستا بر «کاهش حساسیت زنان روستایی نسبت به محرم و نامحرم»، «سهل‌انگاری در انجام فرایض دینی» و «افزایش آزادی در روابط با جنس مخالف» تأثیر معنی‌دار نداشته است. تأثیر آماری فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات بر الگوی معاشرت زنان روستای مورد مطالعه و الگوی سکونت آنها نیز به اثبات نرسید. به عبارت دیگر، در مؤلفه الگوی معاشرت زنان، استفاده از این فناوری‌ها بر «ارتباط نزدیک و امروزی‌تر با فرزندان»، «ارتباط نزدیک و امروزی‌تر با خانواده» و «کاهش رفت‌وآمدهای خویشاوندی» تأثیری نداشته است. در مؤلفه الگوی سکونت نیز می‌توان گفت که استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات بر «تمایل به مهاجرت و سکونت در شهر» تأثیر معنی‌دار نداشته است.

نتایج تحقیق تأثیر معنی‌دار استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات بر مؤلفه‌های الگوی مصارف فرهنگی، الگوی خرید، الگوی اشتغال و الگوی ازدواج را تأیید کرد. بنابراین، در ارتباط با مؤلفه الگوی مصارف فرهنگی، می‌توان گفت که استفاده از این فناوری‌ها بر «افزایش علاقه به موسیقی‌های سبک جدید»، «افزایش علاقه به دیدن فیلم‌های خارجی»، «افزایش علاقه به مطالعه کتاب‌های جدید» و «گذران اوقات فراغت

به سبک جدید و متفاوت با گذشته» تأثیر معنی‌دار داشته است. در خصوص مؤلفه الگوی خرید نیز استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات بر «تمایل به خرید به سبک جدید» و «میزان خرید اینترنتی» تأثیر معنی‌دار نشان داده است. افزون بر این، در ارتباط با مؤلفه الگوی اشتغال، نتایج به دست آمده مؤید تأثیر معنی‌دار استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات بر «افزایش علاقه به کار خارج از منزل زنان روستایی» است. با توجه به نتایج، در مؤلفه الگوی ازدواج، استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات بر معیارهای انتخاب همسر از نظر زنان روستایی تأثیر معنی‌دار دارد.

جدول ۲- نتایج آزمون فرضیات تحقیق

نتیجه	سطح معنی‌داری	آماره t	فرضیه
تأیید	۰/۰۰۰	۹/۲۱۰	استفاده از آی سی تی بر مدیریت بدن توسط زنان روستایی مؤثر است
رد	۰/۳۷۷	-۰/۸۸۶	استفاده از آی سی تی بر مدیریت منزل زنان روستایی مؤثر است
تأیید	۰/۰۴۴	۱/۸۰۱	استفاده از آی سی تی بر تغییر الگوی تغذیه زنان روستایی مؤثر است
تأیید	۰/۰۰۰	۴/۶۴۶	استفاده از آی سی تی بر تغییر الگوی بهداشتی زنان روستایی مؤثر است.
رد	۰/۴۱۴	-۰/۸۱۹	استفاده از آی سی تی بر تغییر الگوی رفتار مذهبی زنان روستایی مؤثر است.
تأیید	۰/۰۱۷	۲/۴۰۹	استفاده از آی سی تی بر تغییر الگوی مصارف فرهنگی زنان روستایی مؤثر است.
رد	۰/۷۱۹	۰/۳۶۱	استفاده از آی سی تی بر الگوی معاشرت زنان روستایی مؤثر است.
رد	۰/۱۵۶	-۰/۹۹۹	استفاده از آی سی تی بر الگوی سکونت زنان روستایی مؤثر است (مهاجرت از روستا و سکونت در شهر)
تأیید	۰/۰۰۰	-۶/۷۷۰	استفاده از آی سی تی بر الگوی خرید زنان روستایی مؤثر است.
تأیید	۰/۰۲۳	-۲/۲۹۲	استفاده از آی سی تی بر الگوی اشتغال خارج از منزل زنان روستایی مؤثر است.
تأیید	۰/۰۱۵	۲/۴۵۹	استفاده از آی سی تی بر الگوی ازدواج زنان روستایی مؤثر بوده است.

مأخذ: یافته‌های پژوهش

از دیگر نتایج به دست آمده از تحلیل داده‌های پژوهش وجود ارتباط معکوس بین سن دختران و زنان روستایی و میزان تأثیرگذاری اینترنت بر سبک زندگی آنهاست. به دیگر سخن، هرچه سن آنها کمتر بوده، میزان تأثیرگذاری اینترنت بر مؤلفه‌های سبک زندگی بیشتر بوده است، بدین مفهوم که نسل جوان روستایی تأثیرپذیری بیشتری از فناوری‌های جدید اطلاعات و ارتباطات داشتند. بنابراین، فناوری‌های مورد نظر در ایجاد تغییر و تحول در سبک زندگی زنان روستایی به عنوان قشر تأثیرگذار در جامعه

روستایی نقش مهمی ایفا می‌کند. بر اساس نتایج، میزان تحصیلات زنان منطقه مورد مطالعه با اثرپذیری از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات رابطه مستقیم دارد، به گونه‌ای که فناوری‌های آی سی تی در تغییر سبک زندگی زنان برخوردار از تحصیلات بالاتر تأثیرگذار بوده است.

رتبه‌بندی میزان تأثیر فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات بر مؤلفه‌های سبک زندگی همان‌گونه که قبلاً نیز گفته شد، رتبه‌بندی میزان تأثیر دسترسی به اطلاعات و استقرار تجهیزات و فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در روستا بر مؤلفه‌های سبک زندگی زنان روستایی در منطقه مورد مطالعه با استفاده از آزمون فریدمن صورت گرفت. نتایج این آزمون در جداول ۳ و ۴ ارائه شده است. با توجه به نتایج به دست آمده، آماره کای اسکوئر برابر با ۲۴۶/۴۹ و در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی دار است. رتبه نهایی مؤلفه‌ها در جدول ۴ آمده است.

جدول ۳- آماره‌های مربوط به معنی داری آزمون فریدمن

مقدار	آماره
۱۴۰	تعداد
۲۴۶/۴۹	کای اسکوئر
۱۰	درجه آزادی
۰/۰۰۰	Asymp. Sig.

مأخذ: یافته‌های پژوهش

بر اساس نتایج جدول ۴، دسترسی به اطلاعات و استقرار تجهیزات و فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در روستا بیشترین تأثیر را بر الگوی بهداشت داشته و این مؤلفه در رتبه اول قرار گرفته است. دریافت اطلاعات از طریق دسترسی به فناوری‌های آی سی تی در اولین روستای اینترنتی کشور توانسته فضایی مطلوب همراه با آگاهی در راستای حفظ سلامتی و تندرستی فرد و خانواده داشته باشد (۱۷). پس از الگوی بهداشتی، به ترتیب، مؤلفه‌های الگوی ازدواج، الگوی تغذیه، الگوی مصارف فرهنگی، الگوی معاشرت، مدیریت منزل، الگوی رفتارهای مذهبی، مدیریت بدن، الگوی اشتغال، الگوی خرید و

الگوی سکونت به لحاظ تأثیرپذیری از دسترسی به اطلاعات و استقرار تجهیزات و فناوری‌های آی سی تی در روستای قرن‌آباد در جایگاه‌های دوم تا یازدهم قرار گرفته‌اند.

جدول ۴- نتایج آزمون رتبه‌بندی فریدمن

رتبه	میانگین رتبه	مؤلفه
۱	۸/۲۳	الگوی بهداشت
۲	۷/۴۶	الگوی ازدواج
۳	۶/۷۷	الگوی تغذیه
۴	۶/۳۵	الگوی مصارف فرهنگی
۵	۶/۳۰	الگوی معاشرت
۶	۶/۲۵	مدیریت منزل
۷	۵/۹۰	الگوی رفتارهای مذهبی
۸	۵/۶۳	مدیریت بدن
۹	۵/۱۰	الگوی اشتغال
۱۰	۴/۹۰	الگوی خرید
۱۱	۳/۳۱	الگوی سکونت

مأخذ: یافته‌های پژوهش

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

هدف تحقیق حاضر بررسی تأثیر فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات جدید (اینترنت و تلفن همراه) بر سبک زندگی زنان روستای قرن‌آباد بوده است. شایان یادآوری است که یافته‌های پژوهش حاضر و پژوهش‌های پیشین چشم‌اندازی امیدوارکننده را فراروی مراجع سیاست‌گذاری، تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی و مدیریت کشور ترسیم می‌کند، بدین مفهوم که چنانچه با تأمین امکانات، تجهیزات و شرایط لازم برای استقرار و راه‌اندازی مراکز فناوری اطلاعات و ارتباطات (آی سی تی) روستایی، دسترسی آسان و مناسب زنان روستایی به اطلاعات مورد نیاز از طریق آموزش و انتقال مهارت‌ها در محیط روستا امکان‌پذیر شود، تحقق اهدافی مهم همچون توسعه روستایی، کاهش مهاجرت، افزایش جاذبه‌های روستا و نجات روستاهای مولد که شوربختانه در حال تخریب و تخلیه و نابودی است، چندان دشوار و دور از دسترس نخواهد بود.

- بر اساس نتایج تحقیق، اینترنت و تلفن همراه به‌مثابه مهم‌ترین و تأثیرگذارترین فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات در روستای قرن‌آباد می‌توانند در سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های آموزشی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی و همچنین، در برنامه‌ریزی‌های ویژه اصلاح ساختار فرهنگی - اجتماعی جایگاه زنان روستایی کشور نقشی مهم و مؤثر ایفا کنند؛ و از این رهگذر، فرصت‌هایی مناسب از طریق انتقال اطلاعات مناسب در روستای رفع نیازهای اطلاعاتی و در نتیجه، تحقق خواسته‌های زنان روستایی، ارتقای جایگاه آنها و تحقق رشد و توسعه روستایی کشور فراهم خواهد شد.
- نتایج تحقیق نشان‌دهنده تأثیر معنی‌دار فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات بر سبک زندگی (مدیریت بدن، الگوی تغذیه، رفتارهای بهداشتی، مصارف فرهنگی، الگوی خرید، اشتغال، الگوی ازدواج) زنان روستای قرن‌آباد بوده است. بنابراین، به منظور بهبود سبک زندگی زنان منطقه مورد مطالعه، توسعه فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات در این روستا ضروری بوده و حائز اهمیت است. در این راستا، آموزش زنان روستایی در زمینه کسب مهارت‌های لازم برای بهره‌گیری از این فناوری‌ها تأثیری به‌سزا خواهد داشت. شایان ذکر است که طی سال‌های اخیر، در بخش‌هایی از مناطق روستایی کشور، با تأسیس و راه‌اندازی مراکز و دفاتر فناوری اطلاعات و ارتباطات (آی سی تی)، فرصت‌های مناسب و تجهیزات لازم برای برقراری ارتباطات فراروستایی از طریق اتصال به شبکه جهانی اینترنت فراهم شده است.
- بر اساس نتایج مطالعه، فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در روستای قرن‌آباد بیشترین تأثیر را بر الگوی بهداشت داشتند. تأثیرگذاری مثبت این فناوری‌ها در حوزه بهداشتی می‌تواند تضمین‌کننده سلامت خود فرد، همسر، فرزندان و در نهایت، جامعه روستایی باشد. بر این اساس، تقویت زیرساخت‌های آی سی تی در منطقه مورد مطالعه ضرورتی انکارناپذیر است که سرمایه‌گذاری بیشتر را می‌طلبد. همچنین، آموزش نحوه بهره‌گیری از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات و تشویق زنان به استفاده از آن بسیار تأثیرگذار خواهد بود.

- مطابق نتایج تحقیق، تأثیرگذاری مثبت و قابل توجه فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات بر الگوی مصارف فرهنگی نشان‌دهنده علاقه زنان در این منطقه به فیلم و موسیقی و مطالعه کتاب است. بنابراین، تشویق زنان روستایی به استفاده از این فناوری‌ها می‌تواند زمینه ایجاد تحول در سطح فرهنگی منطقه مورد مطالعه را فراهم آورد. افزون بر این، اقداماتی همچون تهیه فیلم‌های خانوادگی و آموزشی (برای نمونه، آموزش کشاورزی و دامداری) و برنامه‌ریزی‌های فرهنگی با محوریت کتاب و رواج فرهنگ مطالعه و معرفی منابع اطلاعاتی و کتاب‌های مناسب به منظور افزایش دانش و آگاهی‌های افراد را می‌توان در قالب راهکاری تکمیلی پیشنهاد کرد. طراحی و راه‌اندازی کتابخانه‌های مجازی روستایی، کتابخانه‌های عمومی و همچنین، معرفی و دسترس‌پذیری منابع اطلاعاتی متناسب با نیازهای اطلاعاتی زنان روستایی یکی دیگر از اقدامات قابل توصیه است. در این خصوص، از رسالت سنگین جامعه کتابداران و متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی و نقش آنها در هدایت پژوهش‌ها نباید غافل شد.
- یافته‌های مطالعه تأثیر فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات را بر الگوی اشتغال زنان روستای قرن‌آباد تأیید کرده است. شایان یادآوری است که ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب برای زنان تأثیری مهم در استقلال مالی و کسب درآمد آنها و همچنین، وضعیت اقتصادی خانوارها دارد. بنابراین، توسعه این فناوری‌ها در منطقه موجب تغییر الگوی شغلی زنان منطقه خواهد شد و در نتیجه، از طریق تغییر در الگوی اشتغال خارج از منزل، بر اقتصاد خانوارها تأثیر مستقیم خواهد گذاشت.
- به‌طور کلی، علاوه بر توسعه و تجهیز سخت‌افزاری و نرم‌افزاری مراکز خدمات فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی، با توجه به نیازهای علمی زنان روستایی در حوزه‌های کشاورزی، صنایع دستی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، باید در فضاهای اینترنتی و مجازی تمهیداتی همچون ایجاد وبگاه‌های تخصصی ویژه آنها اندیشیده شود؛ و در این زمینه، نیازسنجی اطلاعاتی زنان روستایی یکی از مهم‌ترین اقدامات، به‌شمار می‌رود.

یادداشت

1. Information and Communication Technology (ICT)

منابع

1. Aludari, H. and Kamian, S. (2014). The relationship between rural information technology offices and rural development: rural areas in Khoy City.
2. Amidian, A. (2016). Required services exercise for communication and information technology. Tehran: Avaya Qalam Publications. (Persian)
3. Assemi, A. and Zalzadeh, E. (2014). Information systems with emphasis on library and information systems. Tehran: Librarian Publishing. (Persian)
4. Bourdieu, P. (2011). Differentiation (critique of sociology of judgment of Salih). Translated by H. Chavehian. Tehran: Nashr-e Sales. (Persian)
5. Chavoshian, H. (2003). Lifestyle and social identity: consumption and choices of sexuality as a distinction and social similarity in the late modernity. Tehran: University of Tehran, Faculty of Social Sciences. (Persian)
6. Farhadi, F. and Ebrahimi, M.S. (2015). Investigating the role of ICT Rural Offices in the social development of rural women in Shahreza city. Tehran: Ministry of Science, Research & Technology; Higher Education Institution of Higher Education and Non-Profit & Civil Engineering, Faculty of Agriculture. (Persian)
7. Fazeli, M. (2004). Consumption and lifestyle. Qom: Sobh Sadiq. (Persian)
8. Faraji Sabokbar, H., Nemati, M. and Khaki, A. (2013). The mechanism of influence of information technology on the empowerment of rural women based on DEA model, case study: Qarnabad village. *Women's Quarterly on Development and Politics*. 10(1): 125-138. (Persian)
9. Golmohammadi, F., Mirdamadi, M. and Motamed, M.K. (2008). Information and communication technology in women's employment and productivity (with emphasis on rural women). *Journal of Cultural Studies - Women's Defense*, 3(10, 11): 94-118. (Persian)

10. Habibpour Gatabi, K. and Safari Shali, R. (2009). Comprehensive SPSS application guide in survey research (quantitative data analysis). Tehran: Loya Publishing. (Persian)
11. Haddadnia, S. and Fanni, H. (2013). A survey of rural women's views on the impact of using ICT on their socio-economic activities. *Women and Society Quarterly*, 3(3): 155-176. (Persian)
12. Hafeznia, M.R. (2013). Introduction to research method in humanities. Tehran: SAMT. (Persian)
13. Hassanzadeh, M., Navidi, F. and Hosseini, M. (2010). The age of information and accessible government. Tehran: Librarian Publishing. (Persian)
14. Hossain, A. and Islam, S. (2012). Information needs of rural women: a study of three villages of Bangladesh. *Library Philosophy and Praticce*, Paper 693.
15. Grete, R. and Skerratt, S. (Eds) (2008). Information and communication technologies in rural society: being in a digital age. London: Routledge.
16. Jalali, A.A., Abbasi, M.A. and Hosseini, I. (2010). The first integrated application center for rural information technology in Qarnabad village: implementation of information and communication technology in the Village. Tehran: Iran University of Science and Technology. (Persian)
17. Jalali, A.A., Rouhani, S. and Zare, M.A. (2007). The village of electronic. Tehran: University of Science and Technology. (Persian)
18. Jalali, S. (2010). Information and communication technology in the new legal order, with electronic version. Tehran: Secretariat of the Supreme Council of Information. (Persian)
19. Jalali, T. (2006). The role of ICT in the lives of women in the village of Qarnabad, Gorgan. Conference on the Application of Information and Communication Technology in Local Development. (Persian)
20. Jalayipour, H.R. and Mohammadi, J. (2009). The recent theories of sociology. Tehran: Nashr-e Ney. (Persian)
21. Kalantari, Kh. (2004). Data processing and analysis in socio-economic research using SPSS software. Tehran: Sharif Publishing House. (Persian)

22. Khajehshahkouee, A.R. (2014). Analysis of the role of information and communication technology on the quality of life of villagers, case Study: Qarnabad and Isfahan village of Kalateh, Gorgan. *Geospatial Space Magazine*, 3(7): 119-91. (Persian)
23. Khajehnoori, B., Rohani, A. and Hashemi, S. (2012). Lifestyle and body management. *Quarterly Journal of Women*, 2(4): 21-48. (Persian)
24. Khalil Moghaddam, B., Khatounabadi, A. and Kalantari, Kh. (2008). Factors affecting the Degree of ICT Addoption in the ICT Integrated Services Centre of Gharnabad village in Golestan province of Iran. *Quarterly Journal of Village and Development (Rural Development Studies)*, 11(3): 51-76. (Persian)
25. Khalid, M. (2005). Multipurpose community telecenters for rural development in Pakistan. *The Electronic Library*, 23(2): 204-220.
26. Khalil Moghaddam, B. and Khatounabadi, A. (2013). Factors affecting ICT adoption among rural users. Elsevier, *Telecommunications Policy*, 37(11).
27. Khoshnevis, N. (2010). Media and lifestyle. *Iranian Public Relations Monthly*, No. 79.
28. Laizu, Z. (2014). Role of information and communication technology (ICT): women's empowermnt in rural Bangladesh. Murdoch University, School of Engineering and Information Technology.
29. Mahdavi Kani, M.S. (2008). The concept of lifestyle and its scope in the social sciences. *Cultural Research*, 1(1). (Persian)
30. Moqaddas, A.A., Lassaiezadeh, A. and Ghaffarinasab, E. (2009). The effect of information and communication technologies on lifestyle: a case study of the immigrant and indigenous peoples of Fars. *World Media Magazine*, 3(1). (Persian)
31. Olfat, S. and Salemi, A. (2013). The concept of lifestyle. *Quarterly Journal of Lifestyle Studies*. 1(1): 9-36. (Persian)
32. Razavizadeh, S.N. (2008). The role of modern information and communication technologies in agricultural and rural development. Tehran: Ministry of Jihad-e Agriculture, Research Center for Rural Affairs. (Persian)

33. Rostami, E., Ardeshirzadeh, M. (2014). A review on theories of lifestyle. *Journal of Lifestyle Studies*. 2(3). (Persian)
34. Suresh, L.B. (2011). Impact of information and communication technologies on women empowerment in India. *Journal of Systemics, Cybernetics and Informatics*, 9(4): 17.

